

**การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
The Development of a Child-Centered Learning Unit on “Environment and Sufficiency”
According to the Philosophy of Sufficiency Economy for Prathomsueksa IV Students.**

พัชรินทร์ คงสุข*
ลัดดา ศิลาน้อย**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนเมืองคง (คงคาริทยา) อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เครื่องมือสะท้อนผลในการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน แบบบันทึกผลการสอนประจำวันของครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบฝึกหัดท้ายแผนแต่ละแผน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีวงจรการปฏิบัติการวิจัย 3 วงจร คือ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 วงจรปฏิบัติการที่ 2 ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 วงจรปฏิบัติการที่ 3 ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9 หลังจากทำการทดลองจบลงในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดท้ายแผนเพื่อประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีการบูรณาการเนื้อหา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

คำสำคัญ : การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้, ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Key words : The Development of a Learning Unit, The Philosophy of Sufficiency Economy

*นักศึกษามหาบัณฑิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (วิชาเฉพาะสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดผังมโนทัศน์ ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 3) ขั้นสรุปและ 4) ขั้นวัดและประเมินผล

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนจำนวนร้อยละ 94.44 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 84.63 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 80/75 ตามที่กำหนดไว้

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) to develop the learning unit on “Environment and Sufficiency” According to the Philosophy of Sufficiency Economy by using Child-Centered instructional management for Prathomsueksa 4, and 2) to study learning achievement of students taught by learning unit in “Environment and Sufficiency” According to the Philosophy of Sufficiency Economy by using Child Centered for Prathomsueksa 4 Students.

The target group of this study were 18 Prathomsueksa 4 Students studying during the second semester of 2008 school year, Muangkong School (Kongka Wittaya), Rasrisalai District, Srisaket Province. There were 3 kinds of instrument of this study including: 1) The instrument for experimentation included The learning unit in “Environment and Sufficiency” According to the Philosophy of Sufficiency Economy. 2) The instrument for performance reflection included The Instructional Behavior Record Form, Teacher’s Daily Teaching Record Form, The Student Interview Form, The End Cycle Exercise of each plan. 3) The instrument for assessing efficiency of instructional activity included The Learning Achievement Test.

The research design was an Action Research with 3 cycles of action including: Action Cycle 1, it included Knowledge Management Plan 1-3. Action Cycle 2, it included Knowledge Management Plan 4-6. Action Cycle 3, it included Knowledge Management Plan7-9. After finishing the experiment in each knowledge management plan, the researcher assigned the students the exercise at the end of plan for assessing students’ progress. Then, the researcher applied the information from reflection of practice as a guideline in improving the efficient knowledge management.

The research findings found that:

1. The findings from learning unit development in “Environment and Sufficiency” According to the Philosophy of Sufficiency Economy by using Child Centered instructional activity management for Prathomsueksa 4 including the integration of material in Social Studies, Religion, and Cultural Learning Substance, Science Learning Substance, and Work, Occupation, and Technology Learning Substance, the analysis of basic information of locality and learning resources, analysis of learning standard, Class Level Learning Standard, and content related to environment and sufficiency According to the Philosophy of Sufficiency Economy, determination of concept map, design of instructional activity management by Child Centered, determination of knowledge management plan with following phases: 1) Introduction, 2) Activity Management, 3) Conclusions, and 4) Measurement and Evaluation.

2. Learning achievement of students taught by learning unit in “Environment and Sufficiency” According to the Philosophy of Sufficiency Economy by using instructional activity management as Child Centered for Prathomsueksa 4 Students, found that 94.44% of them had their average learning achievement as 84.63% passing the specified criterion as 80/75.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกันและกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนับวันมีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ถึงเวลาแล้วที่มนุษย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินชีวิต แนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพอีกวิธี คือ การให้การศึกษากับนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควร มีหลักสูตรที่สามารถนำไปบูรณาการการเรียนการสอน ควบคู่กับวิชาอื่นๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (จันทร์วิภา อ่อนพิง, 2545) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ไม่สามารถแยกออกมาเป็นรายวิชาแต่มีการบูรณาการอยู่ในรายวิชาต่างๆ การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น (สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ, 2545) สอดคล้องกับหลักการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ที่มีการบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการดังนี้ คือ ศึกษาและวิเคราะห์แนวการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนา นำคำอธิบายรายวิชาจากการวิเคราะห์หลักสูตรมากำหนดหน่วยการเรียนรู้โดยใช้หลักการบูรณาการแบบสหวิทยาการ และออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมิน

ผลที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ (สำราญ ตั้งศรีทอง, 2546) ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอน (กรมวิชาการ, 2544) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาซึ่งถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน รัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึก คุณธรรม สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม วัตถุ และสิ่งแวดล้อม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือของการพัฒนาที่กำหนดทิศทางไปสู่สังคมแห่งความพอเพียง ระบบการศึกษาจึงมีหน้าที่ที่จะต้องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ให้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการศึกษานบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องสอนให้ผู้เรียนคำนึงถึง ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ เตรียมพร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้ทัน หมั่นแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้รอบรู้ต่างๆ ฝึกตนเองให้มีความรอบคอบ ระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิต นอกจากนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาไทยบน พื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การบูรณาการความรู้ ทั้งเนื้อหา วิธีการ แหล่งเรียนรู้และผู้รู้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะในระบบโรงเรียน ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้พร้อมกับ

การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นการศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียน (ปรียานุช พิบูลสรารุณ, 2550)

ซึ่งจากสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ยังไม่ได้เน้นการปลูกฝัง และพัฒนาให้ผู้เรียนได้ตระหนัก ถึงผลกระทบของภาวะแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต อันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์อย่าง จริงจัง รวมทั้งไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่เป็นการ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเริ่มต้นและปลูกฝัง ได้โดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน โดยเป็น กิจกรรมที่เริ่มจากตัวผู้เรียนแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน จากนั้นจึงขยายผลไป สู่กิจกรรมที่ต้องร่วมปฏิบัติกับผู้อื่น เช่น กิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจถึง ความเชื่อมโยง ระหว่าง ปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อม ภายนอกทั้ง 4 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (เปรมวดี ศรีธนพล, 2550) ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนา หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการ จัดการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา อีกทั้งเป็นการเริ่มต้นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิด แก่นักเรียน และยังสามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาการศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันยั่งยืนต่อไป ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่เกิดจากการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ให้นักเรียน ร้อยละ 80 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 75 ขึ้นไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีจากหลักสูตรสถานศึกษา ตามตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ กำหนดผังโน้ตค้น ชื่อหน่วยให้สัมพันธ์กับสาระและผลการเรียนรู้ ทำตาราง แสดงหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด นำชื่อหน่วยและสาระที่ กำหนดไว้ในตาราง กำหนดเวลา/กิจกรรม/การวัดผล/ สื่อ หน่วยการเรียนรู้ มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้

- มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- ภาพรวมความสัมพันธ์ของหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะของผังโน้ตค้น

- ชื่อหน่วย จำนวนเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล

2. หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง” ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สิ่งแวดล้อมและความพอเพียงจากหลักการเศรษฐกิจพอเพียง จากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่ง ประกอบด้วย โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ เนื้อหา แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจำนวน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้น ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมทำ กิจกรรมที่ใกล้กับสภาพความเป็นจริง เกิดการเรียนรู้

อย่างมีความหมาย หรือเข้าใจเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้ตัวบ่งชี้เป็นตัวกำกับโดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สร้างและกระตุ้นความสนใจเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน เช่น เกม เพลง คำถาม รูปภาพ ข่าวเหตุการณ์ กรณีตัวอย่าง การสนทนา ซักถาม ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรม ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ช่วยกันเรียนรู้ ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคุมกับผลงานและข้อสรุปความรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมาด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้คำถาม แผนภูมิ แผนผัง เกม รูปภาพ ฯลฯ

ขั้นที่ 4 ขั้นวัดและประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้ การประเมินจากสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน และประเมินจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินผลการทดสอบหลังเรียนตามหน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์เป้าหมายให้นักเรียนร้อยละ 80 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 75 ขึ้นไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมื่องคง (คงคาวิทยา) อำเภอราชสีห์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 18 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการใช้หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. เป็นแนวทางให้ครูนำหน่วยการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้

4. เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการที่มีอยู่ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning)

1) วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง โดยรวบรวม

ข้อมูลจากผลการเรียนของนักเรียน การสังเกตการสอนของครู การเรียนของนักเรียน การสัมภาษณ์ครูผู้สอน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2) บุรณาการเนื้อหา โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจพอเพียง จากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพ

3) ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และหาแนวทางแก้ไขปัญหา

4) ศึกษาและสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ปฏิบัติการ (Action)

ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาแล้วในขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการลงมือปฏิบัติ กำหนดเป็นวงจรปฏิบัติดังนี้

วงจรปฏิบัติที่ 1 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3

วงจรปฏิบัติที่ 2 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6

วงจรปฏิบัติที่ 3 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

ขณะปฏิบัติการสอน ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่อไปนี้

1) การบันทึกเหตุการณ์ขณะสอนของครู โดยผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึก

2) การบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนขณะเรียน โดยครูและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึก

3) บันทึกการสัมภาษณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้

4) บันทึกประจำวันของผู้วิจัย

5) วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

นำข้อมูลที่ได้จากขั้นการสังเกต มาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติในวงจรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะก่อนการดำเนินการใช้หน่วยการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมและความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ในเชิงภาพแล้วพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ระยะระหว่างการดำเนินการใช้หน่วยการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำหน่วยการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน โดยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่เป็นคำถามปลายเปิด แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน แบบทดสอบท้ายวงจร นำคะแนนที่ได้มาหาค่าร้อยละเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนร้อยละ 80 ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 70 ขึ้นไป

ระยะหลังการดำเนินการใช้หน่วยการเรียนรู้

ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังจากที่ยังจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แผน นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75 ของคะแนนทั้งหมด

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สามารถสรุปผลและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม กับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การบูรณาการเนื้อหา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดผังมโนทัศน์ ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ที่วางแนวทางการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ให้เป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ ตั้งศรีทอง (2546) ฐาปกรณ์ วิแสง (2548) และปวีณา ภูมิแดนดิน (2551) ที่พบว่า การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการดังนี้ คือ ศึกษาและวิเคราะห์แนวการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนา นำคำอธิบายรายวิชาจากการวิเคราะห์หลักสูตรมากำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้หลักการบูรณาการแบบสหวิทยาการ และออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้ก็พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบวิธีการที่หลากหลายแต่ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรม โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่านั้น และหน่วยการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดทักษะต่างๆ ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับความพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 84.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ ร้อยละ 94.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันและเกี่ยวกับเรื่องราวใกล้ตัวของนักเรียนเอง รวมทั้งการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การศึกษาด้วยตนเอง กิจกรรมกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การสืบค้นข้อมูล การมีโอกาสดูถามข้อสงสัย เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีประสบการณ์ตรง ได้ปฏิบัติจริงและสนุกสนานในการเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และนักเรียนมีความกระตือรือร้น ประารถนาที่จะเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งความบันเทิง สารความรู้ การผจญภัย และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับ สุดารัตน์ ศรีไสว (2547) ฐาปกรณ์ วิแสง (2548) และปวีณา ภูมิแดนดิน (2551) ที่ทำการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ ผลปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อปลูกฝังการกล้าแสดงออกของผู้เรียน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ควรพิจารณาความเหมาะสมระหว่างเวลา กับสถานที่ การออกไปศึกษานอกสถานที่ยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ให้นำเรียนยิ่งขึ้น
3. ควรมีการแจ้งผลการทดสอบท้ายบทเรียน ทดสอบท้ายวงจร และผลการทำใบงานทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้นักเรียนทราบผลการทำงานของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และศึกษาเนื้อหาและเอกสารที่จะนำมาจัดทำสาระการเรียนรู้ในหน่วยให้มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกันอย่างชัดเจน

2. ในการสอดแทรกหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการยกตัวอย่างการนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้เห็นแนวคิดและสามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จันทร์วิภา อ่อนพึ้ง. (2545). **พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ฐาปนกรณ์ วิแสง. (2548). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตอุทยานแห่งชาติภูเก้าตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เปรมวดี ศรีธนพล. (2550). จากแนวพระราชดำริสู่กระบวนการเรียนการสอน. **วารสารวิชาการ**, 10 (4), 74-77.
- ปริญานุษ พิบูลสรารุธ. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา. **วารสารวิชาการ**, 10 (4), 2-8.
- ปวีณา ภูมิแดนดิน. (2551). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องทรัพย์สินทางถิ่นของเราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโคกคำวิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). **21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ภาพพิมพ์.
- สุดารัตน์ ศรีไสว. (2547). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการเนื้อหาหน่วยมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำราญ ตั้งศรีทอง. (2546). **การสร้างและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.